

Apunts subterranis sobre Dostoievski i Julian Barnes

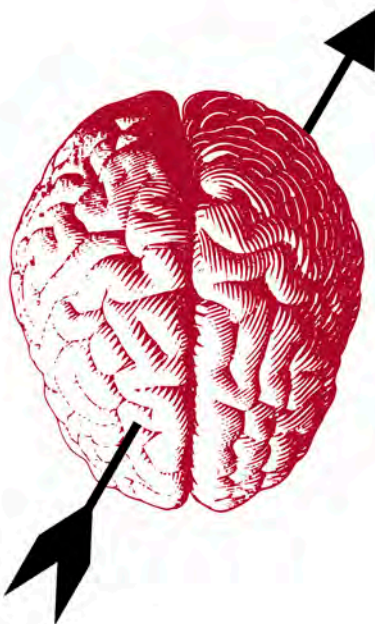
“**I** en efecte, ara em faig una pregunta vana: què és millor, una felicitat barata o una sofrença elevada? Au, va, què és millor”. La pregunta retòrica és de Dostoievski, del seu llibre *Apunts del subsòl* (Angle Editorial), en l'excel·lent traducció de Miquel Cabal, i amb la substanciosa introducció de Jordi Nopca. La llig i em deixa perplex durant uns minuts. Es troba al final del llibre, quan l'autor ja ha desgranat la seua contundent brama contra la raó i en contra d'un món científic, quan l'escriptor rus aposta pel cor i el sentiment. Abans havia escrit: “La raó és una bona cosa, això és indiscutible, però la raó és únicament raó i satisfà només la capacitat de raonament de l'home, mentre que el desig és una manifestació de tota la vida (...). Jo per exemple (...) vull viure per satisfer tota la meua capacitat vital, no només la meua capacitat de raonament, que no deu representar més que una vintena part de la meua capacitat vital”. Dostoievski vol sentir, vol experimentar i no ser esclau de la raó. La naturalesa humana també és fruit de la irracionalitat, per molt estúpid que pugui semblar.

I, al final d'aquell assaig laberíntic, planteja la qüestió cabdal: què és millor, una felicitat barata o una sofrença elevada? Què és millor, deixar-nos portar per la raó (i abandonar els somnis, posar peus en terra, etc.) o, en canvi, patir buscant un objectiu vital més important? Dostoievski alerta que una visió científica de la vida sols pot conduir al tedi existencial, i sols pot fer l'home infeliç.

Mentre llegia tot allò, recordava la lectura de *L'única història*, la darrera novel·la de Julian Barnes (també traduïda per Angle editorial). En aquesta es planteja una qüestió ben semblant: “què és millor estimar molt i patir molt, o a l'inrevés, estimar poc i patir poc...?” Què és millor, diria Dostoievski, un

MARTÍ DOMÍNGUEZ
@MartíDominguezR

IL·LUSTRACIÓ DE DIEGO MIR

amor barat o un amor elevat? L'amor barat no ens donarà maldecaps, serà senzill, gens complicat, gens exigent. En canvi, l'amor elevat ens farà conèixer els cels i, alhora, les afraus més infernals.

En *L'única història*, Julian Barnes explica la relació d'un jove de divuit anys amb una dona madura, casada, atractiva, de quaranta-vuit anys. Es tracta d'una relació sense futur?, es pregunta l'autor. Barnes té bon pols narratiu i aconsegueix mantenir el lector interessat en una història amb un argument molt prim. Les infidelitats d'ella, la candor d'ell, la societat anglesa astorada per aquell escàndol, l'alcoholisme, la desfeta... Tot salpebrat amb frases aforístiques sobre les relacions personals, que cauen com martellades. Al capdavall, Barnes aconsegueix el seu objectiu, que és que el lector es mantinga fidel a la lectura, picat en saber com acabarà aquell embolic que, cada vegada més, fa aire de tragèdia. Els personatges estan suficientment ben construïts perquè no hi haja cap sensació d'impostura, i que els dubtes i les vacil·lacions de la parella siguin versemblants. És fàcil jutjar des de fora, però quan s'està tan profundísimament enamorat tot és possible. Tot és previsible, però seguim llegint, perquè les històries d'amor sempre són belles i respectables.

I, tanmateix, de segur que a Dostoievski el final d'aquesta novel·la l'hauria decebut i desencantat. Potser Barnes podria haver assajat una resolució més inesperada. Per què els amants no podien envellir junts, feliços, indiferents de tot? Si la relació d'un home madur amb una jove és ben freqüent, per què ha de ser tan difícil el cas contrari? Fins i tot per a la literatura... I escriu Dostoievski: “Per a mi, dos i dos fan quatre no és més que una impertinència”. Perquè la naturalesa humana no és com una tecla de piano, afegeix tot seguit. I, per això mateix, és tan fascinant.